

NGHASA NDU SITE RE NA NGHARIPU N'AGUMAGU ADAEZE NA ERIRI MARA NGWUGWU

Chioma .C.Anagor

Ngalaba Amumamu Igbo, Afrika na Nzikoritaosi, Mahadum Nnamdi Azikiwe, Oka

cc.anagor@unizik.edu.ng

Umjedemede

Ngharipu bu otu ihe mmadu o bula na-ahụ n'uzo ndu ya nke e nweghi ike igbanari. O na-aputa ihe n'uzo di iche iche; o nwere ike ibu mmadu igharipu onye ozọ maobu mmadu igharipu onwe ya ma o bukwani onodu igharipu mmadu mana ka o sila di, ngharipu n'uzo o bula na-eweta mgbawaobi na obi iju oyi nye onye agharipuru. Nke a mere o ji di njo ime mmadu. E nwekwara mgbe ngharipu na-atughari buuru mmadu ihe onu mana otutu mgbe. Ederede a na-eleba anya etu ndi odee agumagu ndi a si ziputa ngharipu n'akwukwo ha di ka ihe wetara obi mgbawa nye ndi o metutara. Ederede a gbadoro ukwu na usoro nkowa ma were atutu ngharipu nke David Bell tuputara n'afọ 1985 wee tuchaa agumagu ndi a iji mee ka o doo anya. Nchoputa gosiri na mmadu itu anya ihe n'aka onye ozọ maobu inwebiga ntukwasị obi n'ebe onye ozọ nọ ma o bukwani iche na onye o bula ga na-emeso ya omume di mma maka na o na-emeso ndi ozọ ezi omume na-ebute ngharipu oge ufodu. A hukwara na ngharipu na-eweta obi mgbawa ma tinye mmadu. Ederede a ga-enyere onye o bula aka imata o dighi mma mmadu inwebiga ntukwasịobi n'ebe onye ozọ nọ. Ozọ, atula anya ihe o bula n'aka mmadu iji gbanari ngharipu n'ikpeazu nke na-ebute obi mgbawa.

Okpurukpu okwu: Agumagu, Ejije, Iduuazi, na Ngharipu

Ndubanye

Ngharipu aburala otu ihe mmadu na-ahụ n'uzo ndu ya n'ụwa. A na-enwe ngharipu mgbe mmadu turu anya na onye ozọ ga-emeere ha otu ihe maobu nke ozọ mana onye ahụ enweghi ike ime ya. E nwekwara mgbe mmadu na-aghari onwe ya site n'ime ihe o maghi na o ga-eme. Mmadu nwere ike inye onwe ya ogo o choro iru na ndu maobu ihe o kwesiri ime mana onodu o huru onwe ya n'ime ya maobu omebere ma chi ekwela e mee na ihe agaghi etu a turu anya. O nwekwara oge o bu ndi ochichi na-aghari ndi a na-achi maobu ndi isi nchaja agharipu ndi ha na-edu site n'akparamaagwa ha dgz.

Ngharipu bu onodu a na-ahụ kwa ubochi nke merela na ufodu mmadu na-eke nkwicha ma kwadoo mpuruobi ha iji nabata ihe o bula ha huru kwa ubochi maka na ha achoghi nsogbu ime obi maka na ndi Igbo kwuru okwu si; “nkwicha abughi ujo”. O mekwaziri na otutu ndi anaghi atukwasazi onye o bula obi iji gbanari nghari n'udi o bula. Ya mere akwukwo nsọ rutura aka na mkpa o di mmadu iwezuga onwe ya n'itukwasị onye ozọ obi di ka n'Abu oma 118: 8-9 kwuru si; “o di mma igbaba n'ime Jehova kari itukwasị mmadu obi. O di mma igbaba n'ebe jehova nọ kari itukwasị ndi isi obi”. Abu oma 146:3-4 kwukwara si; “unu atukwasila ndi isi obi, maobu nwa nke mmadu onye enweghi nzoputa”. Jeremiah 17:5 kwuru si; “otu a ka Jehova kwuru; onye a buru onu ka o bu; bu onye na-atukwasị mmadu obi, na-eme anu ahụ ka o buru ike ya, nke obi ya na-esi n'ebe Jehova nọ wezuga onwe ya.

Nkọwa ọkpurukpu okwu

Agumagu

Nchọcha a gbara mgborogwu n'agumagu, ya mere o ji di mkpa inye nkọwa maka agumagu. Agumagu abughị okwu ọhụrụ, enweela otutu nkọwa e nyere banyere agumagu site n'aka ndi odee di iche iche nke ufodu n'ime ha ka anyi ga-eleba anya ebe a.

Agumagu bu echiche mmadu cheputara site n'ichemisi echiche ime ike, ma nwere asusu nka di iche iche deputa ya maobu kwuo ya n'udi ndi ozo ga-enwe ike nu ya maobu nwere ya guo ma keta oke n'echiche odee. Ka o siladi, agumagu bu ihe gbasara uwa mmadu bi n'ime ya nakwa ndu mmadu ka a na-agbakwasakiri ukwu wee na-echeputa agumagu.

Nwadike (1992:11) kowara agumagu n'uzo abuo doro anya. Otu bu agumagu izugbe ebe nke ozo bu agumagu nka. Agumagu izugbe bu ihe obula di n'udi ederede, ihe omumu di iche iche dika Som, Akukoala, Kemistri, Fiziks, Jiografi, Sayensi, utoasusu, dgz. Mgbe obula o nwere ihe e deputara maka amumamu nke e sitere na ya amata ihe uwa di iche iche dika ndi a kpoturu aha, maobu nkowa e mere maka ha; ihe ahụ e deputara bu agumagu maka ihe ahụ. E nwekwara ike ikpo ya agumagu mmuta.

Uzochukwu (2004:4) kowara na ihe agumagu jiri di iche n'ebe ihe omumu ndi ozo di bu na o na-eweputa nka mma di iche iche di n'ederede. Nsolibe (2014) hutara agumagu ka ederede na-eleba anya na ndu ndi mmadu nke na-agbanwekwa site n'oge maobu ka onodu si di.

Duru (2014) hutakwara agumagu ka uzo ndi odee si eziputa ihe na-eme n'owa. O gara n'ihu kwuo na ndi odee agumagu anaghi ede agumagu nkiti, kama ha na-aga n'ihu ikowara ndi mmadu ihe ndi na-eme n'owa. N'ihia nke a, agumagu gunyere ihe dum gbasara ebimndu nke ndi mmadu na-esi na ya enwe obi uto na mmuta.

Agumagu nwere ngalaba ato a; Iduuazi, ejije na abu mana ederede a gbadoro ukwu n'ejije na iduuazi n'ihia na o bu na ngalaba abuo a ka e si hooro akwukwo agumagu.

Ejije

Akwukwo agumagu *Eriri Mara Ngwugwu* nke Goddy Onyekaonwu dere bu akwukwo agumagu ejije. Ya mere, o di mkpa inye nkowa banyere ejije.

Ejije bukwu otu n'ime ngalaba agumagu ozo e nwere nke na-eziputa echiche di iche iche gbasara ihe na-eme n'owa na gburugburu anyi site n'akparamaagwa di iche iche n'elu nkwago maobu obom. Ya bu, a ga-akowa ya di ka njije agwa na-ejije ihe o na-anochite anya ya.

N'echiche Nwadike (2003:51), O hutara ejije di ka ihe di iche iche mmadu na-eme na ndu di ka iru oru, ibu agha, ikwa onye nwuru anwu, ilu di na nwunye, dgz. O gakwara n'ihu kowaputa na ejije nwere ike buru nke e mere n'ama egwuregwu, oha obodo, nke redio, nke tiivii, nke sinima, nke vidio na nke e dere ede n'akwukwo. Hornby (2010) kowara ejije di ka mmeremme a na-eziputa na tiyeta, tiivii, ma o bukwanu redio.

Nze (2010:59-60) kwuru na ejije bu otu n'ime ngalaba agumagu ugbu a. Ejije bu emereme nnomi nke ndi na-eme ya na-esite na nnomi agwa ha abughị mee ka ndi mmadu muta ihe maobu nwee obi uto. A na-enwe udi agwa abuo n'ejije. Ha bu agwa ndaghari na agwa rari.

- Agwa ndagharị maọbụ agwa dị ndụ bụ agwa ndị ahụ na-eme dị ka mmadụ si eme. Agwa ndị a nwere ike iwe iwe, chia ọchi, tụọ ụjọ, nūrja ọñụ, kwuo okwu ma nweekwa akparamaagwa mmadụ. Ha na-agbanwekwa agbanwe dị ka mmadụ.
- Agwa rarij bụ agwa ndị ahụ e ji ime naanị otu ihe wee mara; ha anaghikwa agbanwe agbanwe.

Nsolibe (2011:77) kọwara na ejije ugbo a bụ ụmụ ihe nkiri dị iche iche e nwere ugbo a nke na-ejije usoro ebimndu nke ugbo a. O nwere ụdị dị iche iche nke gụnyere:

- Nke ụmụakwukwọ na-eme iji mee onwe ha obi oma maọbụ iji kuzie ihe.
- Ụdị nke a na-emegasị n'ihe nkiri iji kuzie ihe maọbụ kpaa ndị mmadụ obi oma
- Ụdị nke ndị ji ya achụ ego na-eme nke a kpọrọ fim nke a na-etinye na disk maọbụ kaseeti.

Na nchikọta nkọwa niile a, a ga-ahụ na ejije bụ iji nka puru iche wee kpaa agwa dị ka ihe a na-anọchi anya ya si eme, nke na mgbe ọbụla e mere ya ebe ọbụla, ndị nkiri agaghị aka aka ihe agwa dị etu ahụ na-ejije.

Iduuazi

Ụzochukwu (1990:57) kwuru na iduuazi sitere na okwummewe. Iduu so n'otu ngalaba ifo nke bụ akukọ ọdịнала a rọrọ arọ gbasara ihe mere n'ala iduunaoba; aji putara mmadụ ugbo a nke abughị mmadụ e ji ọdịнала mara. Ya bụ, iduuazi putara akukọ a rọrọ arọ nke mmadụ ugbo a. Ihe jikoro iduu na iduuazi bụ na a rọrọ ha abuo arọ nke gosiri na ha bụ akukọ mmadụ ji ekereuche ya were cheputa nke gosiri na ha dabara n'agumagu.

Nwadike (1992:38) kọwara na n'ime ngalaba agumagu niile, iduuazi bụ nke kacha puta ihe ma buru nke a kacha agụ n'ụwa niile. O dibeghi isiokwu na onodu mmadụ, nke anatabeghi edemede n'iduuazi. Nkenụndi ya juru eju, suru asuru. N'ihu 62, Nwadike kọwara na iduuazi (akukọ) na-adị n'udi korọ gawa. O na-enwe mbido, etiti na ngwucha. Ihe ato ndi a na-enwe njiko ruo n'isi iji gosiputa akukọ zuru ezu. O na-adị n'udi odinigha. Nke a na-egosi na odide ya anaghi adi n'otu usoro. O na-adị n'isi n'isi ebe isi nke ọbula na-enwe ihe o na-akọ ma nwee njiko n'ihe ndi e bu ụzọ kọọ. Mgbe ụfodu, a na-enwe okwumbuuzo ya bụ, okwu nkowaputa na-arutu aka n'ihe a ga-ahụ n'ime akukọ. Odee na-emekari nkowa na nkowami n'akukọ.

Nsolibe (2011:76) na nkowa nke ya, o kowara na akukọ nwere iduuazi nke a kpọrọ "novel". O di ụzọ abuo. Ha bụ: akukọ a rọrọ arọ maobu akukọ ụwa nrọ. Nke a bụ akukọ emeghi eme nke odei ji aka ya rọ, koputa ma dee n'ihu na agumagu ugbo a bụ nke e dere ede. Nke abuo bụ akukọ ihe mere eme. N'udi a, odei chikobara ihe mere eme na ndu hazie ma deputa ya. O nwere ike buru ihe mere na ndu ya maobu na ndu onye ozọ.

Ngharipu

Ngharipu bụ mmadụ ikuda mmuo onye ozo maobu kpaa agwa atughi anya. O bukwa mgbe mmadụ tukwasara onye ozọ obi, o wee kpaa agwa eyighi n'uche. The ProwritingAid (2024) kowara ngharipu ka mmetuta na-amalite mgbe mmadụ olileanya na ihe mmadụ turu anya emezughi. O bu mmetuta obi adighi mma nke na-esite n'onodu emezughi ihe a turu anya. O kowakwara na o bu ihe mmadụ ga na-ahụ n'uzo ndu ya. O gara n'ihu kowaa na e nwere udidighi ngharipu;

- a. Ngharipu nkeonwe
- b. Ngharipu nke uloooru
- c. Ngharipu nke mmekorita mmadụ na ibe ya/ ihunanya

- d. Ngharipụ nke ezinaụlọ
- e. Ngharipụ nke gburugburu

E nwekwara ihe anya na-ahụ nke na-eme onye agharipụrụ dị ka;

- a. Ume mmapụ
- b. {ma ọsụ na ikusi ume ike
- c. {gbanarị mmadụ ilenye ya anya n'ime anya
- d. Ihu mgbaru
- e. {ga ije nwayọọ maọbụ ụkwụ itọ ya n'ala
- f. Obi mwedaala maọbụ enweghị ntute mmụọ
- g. E nweghị mmasị iri nri na ihe ọ bụla na-eweta obi anụrị
- h. Anya mmiri

Ọ gara n'ihu kwuo na e nwere ọnọdụ ime mmụọ tupu e nwee ngharipụ nke gunyere; olileanya, obi anụrị, ikike ime ihe, ntụkwasị obi dgz. Mana e nwekwaziri ọnọdụ ime mmụọ mgbe ngharipụ putara ihe dị ka; iwe, obi adighi mma, obi nkolopu, anya ụfụ, ngaramara, enweghị olileanya na ike ogwugwu.

Jordan (2025) kowara na mmadụ agaghị agbanarịnwu ngharipụ n'uzo ndu ya nke kacha nke, ngharipụ site n'aka mmadụ bu ihe a na-ahukwa na ndu. Ọ kowakwara na ngharipụ na-abia n'uzo atọ ndi a;

- a. Ngharipụ site n'ọnọdụ: nke a bu ngharipụ na-adaputa site n'ọnọdụ mmadụ huru onwe ya na ya di ka oria, ihe mberede okporouzo, onwu dgz.
- b. Ngharipụ site n'aka ndi ozo: Nke a bu mmadụ igharipụ onye ozo. Udi ngharipụ a na-aputa ihe ubochi niile niile ufodu mmadụ anaghi akwudosi ike n'ihe ha kwuru maobu n'agwa ha. E nwere ndi nwere agwa ndaghari; ha na-agbanwe di ka ebe ha no, onodu ha huru onwe ha n'ime ya na ndi ha na ha no. E nwekwara ndi na-agma agha di ka ndi a maara na ee ha nwere ike ibu mba n'otu ntabi anya.

Ọ kowara na anyi enweghi ikike etu ndi enyi, ndi otu na ndi ezinaulo anyi si akpa agwa. Ha nwere ike imebi nkwa ha kwere, chezo ihe di mkpa maobu hapu itozu n'ogo a turu anya e debere ha.

- Ngharipụ nkeonwe: Nke a bu mgbe mmadụ gharipuru onwe ya. Nke a na-ewutekarichaa n'ihu na mmadụ nwereike igbaghara onye ozo gharipuru ya mana igbaghara onwe na-ahia ahụ n'ihu nao nye ọ bula nwere etu o si ghazie ndu ya, o nwere ihe i maara n'igaghị eme mana onodu nwere ike ime gi ichegharja uche ma mee ya. E nwere ogo mmadụ ọ bula na-atu anya iru na ndu mana o nwere ihe mere na orughị ya, ọ na-eweta mwute tumadi ọ buru n'ihe kpatara odachi ahụ si onye ahụ n'aka. Ngharipụ onwe na-eweta ita uta na mkpuruobi na mbutu mmụọ.

Atụtụ

Atụtụ e ji tuchaa isiokwu bu atụtụ ngharipụ nke David Bell tuputara n'afọ 1985. Nwoke a webatara atụtụ n'ederede ya. Atụtụ a na-akowa na ndi mmadụ na-atule mputara ihe site n'ihe ha turu anya ọ bughị naani mputara ya. Mgbe putara ihe ahụ erughizi ka ihe ha turu anya, ha enwee ngharipụ nke na-agbazi mkpebi ha ga na-enwezi diri gawa.

Ọ na-akowa na ndi mmadụ na-ebu n'obi ihe ha turu anya tupu ihe ahụ emezuo. N'ihu nke a, ngharipụ na-adaputakarị maka na ọ bughị ihe mmadụ bu n'obi bu mputara ihe ọ na-eche.

Ntulegharị Agumagu

Loomes na Sugden (1986) na nchọcha ha n'isiokwu "Disappointment and Dynamic Consistency in Choice under uncertainty" ha gbadoro ụkwu na atụtụ ngharipụ wee kowaa na ịtụ anya ihe n'aka mmadụ, ihe ahụ dagharịa maọbụ daba, ọ na-eweta nnogharị n'ime mmụọ nke na-eziputa ngharipụ. Schafer (1999) dere n'isiokwu "Disappointment and disappointedness" ebe ọ kowara n'enyebeghi nchọputa ngharipụ onọdụ kwesiri ekwesị n'ihị na ọ bụ otu ihe mmadụ ọ bula na-ahụ na ndụ. Ọ kowakwara na ngharipụ bụ nsogbu dị egwu nke amaghị ka a ga-eme mana ọ bughị ihe kwesiri ka mmadụ na-ahụ na ndụ maka na ọ bụ akparamaagwa dị aña n'ime mmadụ na-ebute ya.

Zeelenberg, Van Dijk, Manstead na Vanr de Pligt (2010) mere nchọcha n'isiokwu "On bad decision and disconfirmed eupectancies: The psychology of regret and disappointment". Ha kowara na mmetuta ime mmụọ abụọ a yiri onwe ha mana ha dịkwa iche n'ime ka mmadụ nwee mkpebi na ndụ. Ha ji atụtụ nchegharị uche na ngharipụ nke Bell (1982, 1985), na Loomes na Sugden (1982, 1986, 1987) tụtara wee tuchaa isiokwu ha.

Cho na Cho (2018) n'ederede ha "On Averting Negative Emotion: Remediating the impact of Shifting Eupectations" lebara anya n'ihe dị iche iche ndị mmadụ na-eme iji gbanarị ngharipụ na ajọ agwa na-emetuta onọdụ ime mmụọ maka na ihe ọ bula metutara onọdụ ime mmụọ na-ewetara obi ezughị ike. O nwekwara ike ighasa mmadụ ya mere, mmadụ kwesiri igbanarị nsogbu ngharipụ.

Ntucha Agumagu Ndị A Họrọ

Adaeze

Iduuzi a gbadoro ụkwu n'akuko n'obodo Alaocha na n'agwa a kporo Adaeze onye Alaocha. Alaocha bụ obodo ndi ocha na-achi, ha gbara mbọ mmwereonwe mana mgbe ha nweere onwe ha, mpụ ghasara ihe niile kari etu ndi ocha hapuru ya. N'aka nke ozo, Adaeze bụ nwa Uchechukwu na Uzumma. Nna ya bụ onye oru oyibo mana o nweghi mmasi pzu umu ya n'akwukwo okachasi nke nwaanyi bụ Adaeze n'ihị na ọ hụrụ nwaanyi di ka ahia onye ozo ga-azuru, ọ hughị uru ọ bara izu nwa nwaanyi maka na omumaatu ọ mara bụ maka nwa nwaanyi a zuchara, o soro nwoke gbalaga. Mana ọ na-eji ugwo onwa ya achu umu nwaanyi no n'ulaoru ya. nwunye ya kporo nzuko ebe di mere ka ọ mat ana ọ gaghi azu ha. Nke a mere Uzumma ji kpebie izu umu ya n'agbanyeghi ihe ọ ga-ewe ya. ọ malitere ighe akara ubochi uka iji hu na umu ya gara akwukwo. Adaeze buru nwa maara ihe wee nwere agumakwukwo ya kporo ihe. O guru akwukwo n'efu ruo ogo mahadum ebe ọ no mata Nnanna. Ha abuo kwekoritara ilu onwe ha ma ọ guchaa mahadum mana, mgbe Adaeze gara ife ala nna ya, ọ huru ndi sista wee kpebie idi ka ha. ọ gharipuru Nnanna. Akparamaagwa a gbawara Nnanna obi, o wee kporo enyi ya nwoke Ibedinjo. Ibedinjo kporo ya gawa be dibia ebe ha ga-aga memilaa Adaeze mana obi akaghi Nnanna n'ikpeazu.

Nziputa nghasa ndu site na ngharipụ n'agumagu ndi a họrọ;

Adaeze

- Ngharipụ goomentị nye ndi ha na-achi: Alaocha di ka ode si dee bụ obodo na-eme nke oma n'ochichi ndi ocha mana ha chorọ mmwereonwe nke mere na ha gbara mbọ ka ochichi baa onye be ha aka. Nwadike (1998:50) ziputara ya etu a;
"...n'Alaocha, onu ihe oriri dibu onu ala, ma ugbo a, ejula ole nne gi? Ugbo a, baanu n'ahia ka i kwe otu ogbe ji onu..."

(i.a. 52) Ka a na-ekwu nke ndi goomentị na-achi na-eme, a sikwanu goomentị na-achi ha mee aña? Oge niile inu na goomentị amapula ego mkpumpku ya ha ka ugwu Kamarom n'elu amuma. Ego a ga-enye ndi oru ugbo ka ha tinye n'ikoputa nri n'uju. Nkiti nkiti, ekwu ekwu emeghi eme, ọ bụ uka?...

A hụrụ na ngwangwa ọchịchị bara n'aka ndị obodo, ndị goọmentị tughariri ihe niile. Ọ bughị ihe ha kwere na nkwa ka ha mewere. Nri na ihe niile e ji enyere ndụ aka malitere idi oke onu. Agwa a abughị ihe ndị mmadụ tūrū anya n'aka goọmentị kwere nkwa elu na ala mana ihe ghasara. Nke a bụ ihe atutū ngharipụ na-eleba anya.

- Ngharipụ ndị a na-achị na nye onwe ha:

Ọ bụ ezie na ndị goọmentị na-eme nke ha na-eme mana ndị mmadụ nọkwazị na-emekwu onwe ha. tupu ndị ọcha ahapụ ọchịchị, onye ọ bụla na-eme ka ha a ga-eme nke oma karịa ndị ọcha mana akparamaagwa otutū daghariri. Ha na-agharipụ onwe ha site n'akparamaagwa ha na-eziputa n'orụ ha.

(i.a 53) "... n;Alaocha, onye ọ bụla choro ibu onye oru ngo, maka gini? Ka a baa taa, nwuo echị. Onye ọ bụla buru onye oru ngo, onye ga-eweta oru ọ ga-enye ibe ya? A si di na e ji ezi obi aru oru ngo n'Alaocha, o kwe odidi. N'Alaocha, ọ bụ ibu ụzọ nara ego tinye n'akpa tupu e bido oru. N'ipeazu, a haa oru ahụ, rie mbombo. Ihe a na-anu n'Alaocha bụ ebe a ga-agwa onye oji ego achọ ego ka o weta osikapa, ya ekporo aja wunye na ya ka o wee buo ibu, ebe a ga-asị ya bute mmanu, ya ebute mmanu ndi U.A.C gwara ndi oru ha ka ha wufuo n'ihì na ọ di njọ, ebe a ga-enye ya oru ibute anu, ya a gaa chọwa ebe ọ ga-ebute anu nwuru anwu n'araha; ebe a ga-enye ya oru ngo ibute osisi a ga-eji ruo ulo ya ebute osisi okwe, were mkpuru osisi oji olenale ghanye na ya chee na mmadu anaghi ahụ ya..."

Onye ọ bụla tūrū anya na ndị a na-achị maara ahụ ụfụ ibe ha ya mere na ha agaghị emegide onye ọzọ maobu buru oke ha na ndi ọzọ mana ndi Alaocha emeghi ihe a tūrū anya n'aka ha.

- Ngharipụ mmadụ na-ewetara nsopuru e nwere nye oru ọ na-arū na onwe ya: Nke a putara ihe na (i.a 32-33) ebe odee ziputara agwa Opigwe. N'oge gboo ma oge ugbo a, e nwere nnukwu nsopuru nye oru nkuzi n'ihì na bụ ndi ozuzu. Nkwado ha na akparamaagwa ha na-adị ichè nke mere na ebe ọ bụla a hūrū onye nkuzi, a na-ama na ọ bụ onye nkuzi ya mere, o nwere agwa ekwesighi ihuta n'ime ha mana Opigwe gharipuru oru nkuzi site n'udi agwa ọ kpara. Idila umu nwaanyi ndi a, ọ ghasara ha ndu ha maka na a hūrū ndi ọ tūwara ime n'uloakwukwo.

"... Onye nkuzi a bụ Opigwe bụ egbe na-egbu okuko. A maara ya nke ọ ma n'isogharì umu nwaanyi n'ike. N'uloakwukwo ebe e siri gbanweta ya na nke Adaeze ha, ọ tūwara umuakwukwo anọ ime. A na-ekwu na oke tagburu nwa mmadu, ngwere achiri ego gaa iwa eze. Opigwe, di ka e si koo n'akuko, duuru otu n'ime umu agboghò ndi a jee n'uloogwu ukwu di na Ndiaturu, ebe ọ kwuru otu puku nairai ji hu na e siri nwa a ime ọ di. A siri na ọ foduru ihe ntakiri ka isi nwaada ahụ na isisiime laa..."

"Opigwe alughì nwaanyi, ma ọ mutara otutū umu, ndi na-abughì nke ya. onwa ato ọ bụla agaghì agafe ma ya akwughì isiaku nwaanyi ọ na-agaghì alu".

Ọ bughì naanị na ọ na-edila ihe ọ bụla bụ nwaanyi mana o bu agwa ahụ batakwà n'ime uloakwukwo ebe ọ na-akuzi. Nke a gosiri na agwa ya kwesiri igbatara oso enyemaka. Ọ bughì naanị na ọ na-edila umuakwukwo kama ọ na-etinyere ndi enyi ya nwaanyi maaki n'ule.

"...Mgbe Opigwe na-edenyeju ihe umuakwukwo nwetara n'ule, ọ na-etinyere Chioma pesenti iri iri n'ihè ọ bụla ha lere..."

“...N’otu aka ahụ, n’oge a, ebe ì hụrụ Chioma ka ì ga-ahụ Opigwe, ma ọ dighị onye uche ya gwara na agwọ nọ n’akirika. N’ikpeazu ka nwamgbaama, nwaewu maara ọnuuzo ọba bụ Chikezie chọputara etu agụ siri rịa elu...”

A tūrụ anya na ndị nkuzi na ụmụakwukwọ anaghị eme enyi nwoke na nwaanyị mana Opigwe mere ya iji gosi na o naghị akwanyere ọrụ ya ugwu nke o ji akwanyere onwe ya ugwu. O ziputara ihe mmechu ihu nye akaorụ ya di ka onye nkuzi.

“Opigwe sirì; Leedi nwa ahụ bụ Chii Chii m nyechaara aka n’ule, ya agbaa onye nke mbụ, amaghikwa onye m bụ...”

Chioma gharipuru Opigwe n’agbanyeghi maaki niile o tinyeere nwata nwaanyị a iji hụ na ọ na-eme nke oma karịa ụmụakwukwọ ndị ọzọ mana Chioma anaghị enye ya ụdị ihu ọ choro. Nke a mere o ji nwee mwute n’obi ya n’ihi na ọ tūrụ anya na maaki ọ na-enye ya ga-eme ka Chioma buri nke ya mana ọ daputaghi etu ahụ.

- Ngharipu sitere na mgbanwe ochicho: Nke a putara ihe na ndu Adaeze. O nwere mkpebi n’ime ya nke mere ya na Nnanna ji kwekorita ilu onwe ha mana mgbe ọ gara ife ala nna ya, ọ huri ndi sista wee chegharia uche ya ka ọ di ka ha fewe Chi ya. Ọ deere Nnanna leta igwa ya na ọ cheghariala uche ya ma nwezie mmasi ichi sista. (i.a 126-128)

“Nnanna, ama m na akwukwo a ga-ebutere gi oria obi nchekasi mana ekwela yad aa gi mba. Obi m na-eru uju n’olileanya niile i nwere n’ebe m no nke m na-agaghi enwekwa ike imeputa.

...uche m esila n’ihe gbasara ilu di puo. Obi m anakwerela na aga m echi sista. Nnanna, ginị bu uche gi?”

Nnanna tūrụ anya na Adaeze ga-alu ya n’ihi nkwekorita di n’etiti ha abuo kamgbe nwata nwaanyị a no mahadum mana ọ maghi na ọ bughi ihe mmadu tūrụ anya ka ọ na-enweta na ndu oge ufodu n’ihi na mmadu na-agbanwe. Adaeze gbanwere obi ya ichi sista ma chefu na Nnanna na-eche ya kamgbe mahadum.

- **Eriri Mara Ngwugwu**

Akuko mere n’ejije a bu akuko gbasara Okwuike Ogbunanjo onye Iduma. Nwunye ya Oriji Ogbunanjo, kpokoro umu ha gbalaa Iguedo malite izi Oriaku Okwundu n’ihi aru di iche iche di ya kpara. Site n’akuko nwaanyị a koro umu ha gbasara nna ha, o kwuru si; na nna ha na-ezu ohi, na-atọ mmadu, na-azuta ufodu mmadu ma na-egbukwa ha ewere akuku ahụ ha di iche iche na-eresi ndi na-agwo ogwu ego. “Nke mewara m obi bu ubochi m huru ochie igbe di n’ulo anyi icho ihe wee hu otu ngwugwu mu aghotaghi isi ya. Ka m topere ngwugwu a, ahuru m; isi, ire, anya na mkpisiaka mmadu. O wee gbagaa koro ndi uwe ojii ha wee bia kpuru ya ma tuo ya mkoro iri afu abuo. Ka nwoke a si mkpo puta, ọ chotara nwunye ya ebe ha gbagara ma gbuo ya. Uduaku ha nwaanyị gharipukwara Ndubuisi bu nwoke choro ilu ya soro Ochonganooko gbalaga mba ofesi n’ihi na o nwere ego...”

- Ngharipu n’etiti di na nwunye: Odee ziputara ihe mere na ndu Okwuike Ogbunanjo bu di oriaku Okwundu. Nwoke na-ebi ajoo ndu nke gunyere ire akuku ahụ mmadu. Nke a mere na nwunye ya koro ndi uwe ojii biara kpuru ya ma tuo ya mkoro. O kpebiri na ọ ga-abo ihe nwunye ya mere ya ubochi obula ọ putara na nga. Ọ bu nke a mere nwunye ya ji duru umu ha si obodo ha gbafuo gbalaa obodo ọzọ wee gbanwee aha ya si n’Oriji Ogbunanjo zawa Okwundu. Onyekaonwu (1985:8) ziputara ihe mere nwunye Okwuike Ogbunanjo ji kpo ndi uwe ojii

Oriaku Okwundu: ...Ubochi m huziri ihe ka m anya ele bu ubochi m

gara na nnukwu igbe ochie di n'ulo anyi icho ihe, wee hu otu ngwugwu mu na-amaghi isi ya na ya. Ka m topeere ngwugwu a, ahuru m isi mmadu, ire mmadu, anya mmadu na mkpisiaka mmadu.

...Ihe m mere bu igbaga ozigbo ga kororo ndi uwe ojii. Ha sooro m ozigbo ozigbo gaa wee hu ihe ndi a niile; ha malitere ozigbo chowa ya, tutu na aka ha akpara ya ebe ya na ndi otu ya na-anu mmara. E mechara tuo ya mkporo iri afu abuo. Nke ahuru bu anya ikpeazu m huru ya wee ruo taa. Ndi huru ya ubochi a mara ya ikpe biara kororo m na o siri na ozo anya ya ga-akpara m, na ya ga-eji mma wee gbuo m ka e boro abuo.

Okwuike gharipuru nwunye ya Okwundu site n'udi ihe o na-eme. O nweghi nwaanyi ga-atu any ana di ya ga-esonye na ndi na ere mmadu na akuku ahuru mmadu. Ya mere o ji kororo di ya ndi uwe ojii. Mkpebi ahuru ghasara ndu nwaanyi a na ezinaulo ya maka na di ya kpebiri imemila ya ma o si na nga lota nke a mere o ji duru umu ya abuo gbaga obodo ozo ma gbanwee aha ya.

- Ngaripuru onwe na ezinaulo: Nke a putara ihe n'agwa Uduaku kpara mgbe o gwuru noosu ugwo ka o gnanweere ya nwa mana emechara mgbe noosu nwebere nsogbu, o biara kororo ihe niile mere n'ihu di Uduaku bu Ochonganooko na agbataobi

“Uduaku: O o hoo! O bu ka uwa si adi? Ihe uwa agbaala m n'anwu; ole

ihu m ga-eji ele uwa? Ole ka uwa ga-esi ele m anya n'ihu? Emevoola m onwe m; ikuku ekuola, a hu ike okuko. Unyaahu, Taagbo bu nwa m, taa aburula m onye gbaara ya n'ohu. Taa, o burukwala nwa m. Unyaahu, Ochonganooko bu di m, taa, o dikwaghi ihe jikoro mu na ya n'ihu na mu egwuola ya wayo gwa ya na o nwere nwa nwoke ebe o na-enweghi. Ugbu a mu na noosu akwukwaghi n'ihu na o bu m raputara ya o wee tinye aka enwe n'ofe. O dighi ihu m ga-eji ahukwa ha; ha dum aburula ndi iro m. Uwa zuru ezu akpola m asi o dikwaghi ukwu m jiri kwuru. Gini foduru m? o dighi kari ula ula!, ula! O biara ije nwe ula”

atutu ngaripuru putara ihe ebe a n'ihu na o nweghi onye turu any ana Uduaku ga-akpa udi agwa o kpara tumadi di ya. Uduaku na onwe ya atughikwa anya na ubochi di etu a ga-aputa na ndu ya na noosu ga-agba ihe niile n'anwu. N'obi ya, nkata ahuru ha kpara ga-eso ha nwuo mana noosu gharipuru ya.

- Ngaripuru ubochi agbamakwukwo: Nke a putara ihe na nkwekorita Uduaku na Ochonganooko nwere gbasara igbaghapu Ndubisi ma luo. Ka ha kpachara, Uduaku gwara na nke enyi ya Adaaku maka agbamakwukwo o na-akwado ka o wee wekwara ohere ahuru kororo ya ihe Ochonganooko gwara ya. Ebe ahuru ka o gwakwara Ochonganooko chota ya ka o mata usa ya n'ihu ha abuo kpara.

(i.a 30) Uduaku: Ochoo, i biara, nnoo, (Uduaku agakwuru ya makuo ya, gbaa ya izu si ya; ekwela m, ha abuo achia ochi, makuo onwe ha ozo) { nukwara ihe m gbara gi n'izu mgbe i batara?

Ochonganooko: Anuru m

Uduaku: Gini ka m kwuru?

Ochonganooko: { gwara m na ikwerela n'ihu m gwara gi

Ebe ahuru ka ha no kpaa ka Uduaku ga-esi gbahapu Ndubisi ubochi agbamakwukwo ha n'uloka. Ka ubochi ahuru ruru, Uduaku mere di ka ya, Adaaku na Ochonganooko si kwekorita (i.a 37).

...otutu mmadu anorola n'ime uloka ugbu a. Nwa oge nta e duru Uduaku ebe o no n'ejiji agbamakwukwo ya puta duru ya dubaa n'ime uloka. Ka o noturu ala nwantiti, o jidere enyi ya nwaanyi na-achidoro ya uwe

agbamakwukwọ aka n'isi, gba ya izu. Ka ntakiri oge gara, Obiora eduru Ndubuisi ebe o ti kootu agbamakwukwọ ya wee pụta, durukwa ya baa n'ime ulouka, ha abuo anoro ala n'uche a kwadobere ha.

...ka e kwechara ukwe ahụ, a kpokwara ukwe ozo. Ka a malitere ikwe nke a, Adaaku duru Uduaku wee puo.

O teghi aka, a malitere icho Uduaku ma a hughu ya. Nke a butere oke mkpotu n'ulouka. Uko chukwu na ndi bjara agbamakwukwọ kasiri Ndubuisi obi. N'ikpeazu, ukochukwu kwere amara, gbasaa uka n'ihu na ihe a bjara enweghizi isi. Agwa Uduaku kpasoro Ndubuisi gbawara ya obi ma mee ka ihe niile o kwadoro na olileanya o nwere maka etu alumalu ya ga-adigbasaa. Uwa gbara ya ano. Ndubuisi turu anya na uduaku huru ya n'anya ilu ya mana o maghi na o bughu etu ahụ ka o si di ya mere obi ji gbawaa ya na ngharipu ahụ. Nke a bu ihe atutu ngharipu na-akowa na mmadu itu anya ihe n'aka onye ozo mana ihe ahụ o turu anya abighi na mmezu na-eweta ngharipu.

Mkpatara ngharipu

O di otutu ihe nwere ike ibute ngharipu di ka o si puta ihe n'agumagu ndi a;

- Oke ochicho na enweghi afọ ojuju:

Nke a putakwa ihe n'agwa Uduaku nwa Oriaku Okwundu bu onye gbaghapuru Ndubuisi, nwata nwoke ha abuo na-akwado ilu ka di na nwunye n'ulouka ubochi agbamakwukwọ ha, n'ihu ego na nkwa ndu mara mma. O hapuru ya n'ihu na Ochonganooko, akajiaaku, kwere ya otutu nkwa ihe na ihe o ghaghi imere ya na ndu a. Uduaku echeghi echiche ihe mkpebi ya ga-ewetala Ndubuisi na ndi bjara isonyere ha n'agbamakwukwọ ahụ. Onyekaonwu (1985:25) ziputara nke a na nkata Uduaku na Ochonganooko kpara.

Ochonganooko: O bu gbasara uka anyi ahụ? O bukwu ya ka m na-achoghari gi, ka i gwa m ihe i cheputara n'okwu m gwara gi unyaahụ. Ya bu okwu chokwaanu ileba anya oso oso ebe o bu na a kaala agbamakwukwọ gi. Ka o bu na i hukwaghi m n'anya maobu na i chezoala nkwa m kwere gi?

Uduaku: Gi onwe gi matara na m huru gi n'anya karja Ndubuisi kama na m bia chetachaa ahuhu niile o taarala n'isi m, bia tinyere na o meela ego n'isi m ma tufuela otutu ego n'ihu gbasara agbamakwukwọ o na-akwadowe, amakwaghi m ihe m ga-eme eme. N'ezie, amaghi m ihe kpatara na i weliteghi ukwu ka anyi wee gbanahu ndi uta?

Ochonganooko: Udu, ginu ka i siru na i na-akodu ihe a. Kedu nke bu iji m atunyere Ndubuisi? O bu na mma okorobia ka o bu n'ego? O bu n'inwe mmadu, ka o bu n'imara mmadu? O bu n'ima akwukwọ ka o bu n'ogugu isi. O bu n'iyi akwa ka o buzinu na ginu? Biko hapu ihe ahụ. O di ihe o kwuru n'isi gi, aga m akwughachi ya okpukpu abuo; n'ala Bekee ka anyi ga-ano gbaa akwukwọ; anyi ga-anokwa otutu afọ ebe ahụ. I ga-amu imezi umunwaanyi isi, maobu oru ozo obula soru gi. Anyi nochaa lota, m zunye gi ugbo ala, bidoro gi oru, i biriwe ndu, riwe ihe ka ndi Taiwan. Biko chefu Ndubuisi na agbamakwukwọ elu na nke ala ka i choro igbupu shuga Chi gi tinyere gi nonu? Ka i norozie na-eche ihe na-enweghi isi.

Odee Onyekaonwu ziputakwa oke ochicho na enweghi afọ ojuju na ndu di ka ihe nwere ike ibute ngharipu n'odihiihu. Nke a putara ihe na ndu Nneka onye Taagbo nwa Ochonganooko nwere mmasi ilu, mana mgbe nwata nwaagboghọ a zutere nna di ya Ochonganooko n'uzo n'amaghi na o bu ya bu nna di ya. Ochonganooko kwere ya nkwa ileta ya anya ma nye ya ego n'agbanyeghi na ha abuo amaghi onwe ha. Nneka lara kororo enyi ya Uju, o wee gwa ya gaa n'ihu sowe nwoke o kporo shuga dadi n'ihu ego ebe o maara na Taagbo agbanyela ya mgbaaka. O buru na o nwere afọ ojuju na nwoke Chineke jiri gozie ya nke gaje ibu di ya n'oge adighi anya, o kaghi inoro ghewe Ochonganooko onu foduzia igewe nti n'atumatu Uju enyi ya na-atuputa (ihu 56-60) ziputara nke a.

Nneka: (gosi ya mgbaaka o gba n'aka) nke kachari buru isiokwu bu na o nwere onye na-ekwu okwu ilu m. Lee mgbaaka di m n'aka, o bu onye ahụ nyere m ya.

Ochonganooko: Nonsense!, gini na-aza mgbaaka. Otu a ka umunwoke si aghogbu unu, onye jee gota mgbaaka kobo, o nye nwaanyi, werezie ya na-emere ihe soro ya. Ubochi o huru nwaanyi o choro ilu, o luru. I choo mgbaaka gooldu, bia ka m kponye gi ole i choro, wat du yuu miin bayi mgbaaka. Biko ka anyi kwuru okwu di ndu. Gwa m oge m ga-eji chota gi; ayi promis to meki yuu oraiti (Nneka ebulie anya elu, buda)

Nneka: O di mma, bia na sevin okulooku ka m gwa gi ihe m cheputara

Uju enyi Nneka biara ka Nneka lotara akwukwo, o wee koro ya maka nwoke o huru n'uzo na nkata ha kpara. Uju kwanyere ya sowe nwoke ahụ n'ihu na o nwere ego a ga-eri eri.

Uju: Bia cheregodu, i si na o bu onye ka o bu?

Nneka: O si na aha ya bu Ochonganooko.

Uju: I miinuru ya?

Nneka: O bu n'udi gini?

Uju: Haa! Nneka i makwaara na o bu ewu nkiti ka i bu, mumu nkiti. Negodu Ochonganooko onye obula na-achọ ụzọ o ga-esi nweta. Nwoke mma gwuru n'ahụ; jide ija na-eghe gi onu, i wee noro na-ako gini? { makwaara na nwoke ahụ so na ndi na-ekwu n'obodo a; o gutara akwukwo onu ya buru aka ji aku wee weputa oge ya ghe gi onu. I wee na-ekwugodu maka shuga daadi ka i si na o bu gini? Onye ka a kpunyere nnu n'onu ya aju iracha?

Uju: Nwoke m, kogheriri gi ihe ahụ gaa nara nwoke mmadu ego di adi rie, i maghi na a kpara akwu bu a kpara akwu, e mecha onye nwe ukwu akwu eburukwa akwu ya. O bu e mecha, e dee ya n'ihu unu na unu abuo amatala onwe unu? { maghi na ihe di na udi ihe a bu na unu abuo gazezota ya mmiri, eriri mara ngwugwu, ngwugwu amara onye kere ya. Alakwa m, agwachago m gi ihe m ga-eme ma o buru m. I marazie aka nke ka gi mma, i hinye n'isi.

Nneka: O di mma anula m ihe i kwuru. Aga m eleba ya anya, eji m n'aka na o ga-abia na sevin okulooku ka anyi siri kwu, mgbe o biara, ka a nwawa.

Oke ochicho di ka ihe na-ebute ngharipu putakwara ihe na ndu noosu. Uduaku kwuru ya nnukwu ugwo, o wee gbanweere ya nwaanyi o mutara ma kunye ya nwoke. O gharipuru onwe ya na akaoru ya di ka onye nlekota ndu. Udi akaoru o nwere no n'iyi na ha agaghi eme ihe o bula adighi mma maka ha na-ahu maka ahuike na ndu mmadu mana noosu mehiere.

- Enweghi nkusiike n'agwa: Nke a putara ihe na ndu onye nkuzi Opigwe. O naghị ejide onwe ya aka ma o hu umunwaanyi. Akparamaagwa di etu a mere o ji wetara onwe ya na akaoru ya mmechu ihu. Nwadike (1998:32) ziputara ya etu a;

“... Onye nkuzi a bu Opigwe bu egbe na-egbu okuko. A maara ya nke o ma n'isoghari umu nwaanyi n'ike.

A hukwara nke a n'etiti ndi obodo Alaocha. Onye o bula na-achọ ihe ga-aba n'akpa ya. Nwadike (1998:53) hutara ya etu a;

“... n;Alaocha, onye o bula choro ibu onye oru ngo, maka gini? Ka a baa taa, nwuo echi. Onye o bula buru onye oru ngo, onye ga-eweta oru o ga-enye ibe ya?

A si di na e ji ezi obi aru oru ngo n'Alaocha, o kwe odidi. N'Alaocha, o bu ibu uzor nara ego tinye n'akpa tupu e bido oru. N'ipeazu, a haa oru ahụ, rie mbombo.

- Mgbanwe obi n'ochicho: Nke a putara ihe mgbe Adaeze tughariri uche ya ichi sista n'ih i ezi mmekorita di n'etiti ndi sista no na konventi di n'akuku uloru ya.

“...N'akuku ulokwukwo ebe Adaeze na Olachi na-akuzi, e nwere otu konventi...

...Oge o bu la, Ada no na konventi. Mgbe ufodu kwa, ndi konventi no n'ulo Ada.

...Site na mkparitauka ya umu agboghok konventi na-akparita, na sitekwa n'umu akwukwo di n'iche n'iche ha na-achinye ya ka o guo, ya ebido juwa onwe ya ihe bu isi mmadu na-ebi n'uwa nke a.

...Ihe ndi a niile nyere aka n'itughari obi Adaeze...”

Etu ngharipu si aghasa ndu

Ngharipu na-eweta obi mgbanwe na nsogbu ahuike: Nke a putara ihe n'ih e mere na ndu Nnanna mgbe o natara leta Adaeze na o gaghizi alu ya. Nwadike (1998:132) ziputara ya etu a;

“...Akwukwo a gbara Nnanna ara. Ruo otu izuuka, ya na uche ya gbagidere mgba.

Ura agaghi ya n'anya n'ih i na ihe kari a, a tuo ya aka. Kedu ihe o ga-eme? O ga-akosara ndi ozor ka ha kasie ya obi, ka o bu ka ha gwa ya ihe o ga-eme? O nwere otu enyi nwoke ya na ya na-aruko oru, onye o kosara nsogbu ya. Ndi mmadu ajukatala ya ma ah u o dikwa ya mma n'ih i ah u o tara ka eriri utazi. Mgbe niile, ya a na-aga junwu, junwu ka nwata nne ya napuru ara n'ike, oria adakwasa ya.

O na-ebute ajo aro nwere ike iwepu ndu: Nke a putara ihe mgbe Nnanna gara koror enyi ya Ibedinjo nsogbu ya. Nwadike (1998:132-133) ziputara ya etu a;

“Oge o kochara Ibedinjo ihe a, Ibedinjo mere ka o woo ya anya na nwata na-ekweghi ka nne ya rah u ura, agaghi arah u nke ya; na o buru ya ka e mere ihe mgbawaobi di etu a, o gagh i ahapu onye ah u ka o noro ndu na-eri ji na ede. O gwara Nnanna na ihe o ga-eme bu igwo ogwu, nke ga-eme Adaeze odi ndu onwu ka mma; ono n'ala ah u egbe. Eromero a gbagwojuru Nnanna anya n'ih i na o gwotubeghi ogwu, kamgbe a muru ya. Mana enyi ya nwoke, onye obi fere azu, burukwa omekaome, mere nta ya fodu imo n'itoghata Nnanna, kwe nkwa iduga ya na nke onye dibia. N'ikpeazu, Nnanna ewere anya ih ere na nsoromanya kwere”.

Onyekaonwu (1985:84) ziputakwara etu mkpebi Uduaku igbanwe nwa ka o wee nwee nwa nwoke si bute nsogbu n'ezinaulo ya. Ihe malitere na-esiri noosu ah u ike, o wee gaa na nke profeti onye nke gwara ya na o bu nwa o rere oge gara aga tinyere ya n'onodu a. Noosu wee loghachi azu be Uduaku kwuo eziokwu ihe merenu. O wee buru na Nneka bu nwa Uduaku nke ka njo bu, ya na nna ya edilaala. Ka umunna na oha obodo kpechara ikpe, onye obula durukwara nwa ya mana Ochonganooko malitere iche ihe o ga-eme nwunye ya n'ih i ajo agwa ah u o kpapa nke tinyere ya n'ih e mmechu ihu n'agbanyeghi na o bu naani ya na nwa ya Nneka maara ihe mere n'etiti ha mana o kpebiri ig a Iduma ree Uduaku.

Ochonganooko gwara Uduaku na ha ga-aga Iduma weta ogwu na nke onye na-enye ogwu ime ka ha nwee ike muta nwa nwoke. Ka ha banyere ugbo, di ya hapuru ya gbalaa.

Atutu ngharipu putara ihe n'ebe a n'ih i na Ochonganooko atughi anya n'udi ihe a ga-adaputara ya, o kwenyere na nwa nwoke nwunye ya mutara ya bu nke ya n'ih i nke a, o juru ya anya ichoputakwazi na o bughi nke ya. Ya bu, nwunye ya rafuru ya ma mee ya ihe o tughi n'uche.

Nchoputa

E nwere otutu ihe a choputara;

- a. Nchoputa gosiri na ngharipu bu mmadu itu anya n'ihe etui he ga-adị mana ihe ahụ apụtaghị etu o tūrū anya maobu mmadu icha nao nye ozọ ga-emeso ya omume oma n'ihia ihe o na-emeere onye ahụ.
- b. Oke ntukwasioobi na-ebute ngharipu.
- c. Nchoputa gosiri na ngharipu na-eme ka obi loo mmiri, o na-ebute obi mgbanwa na oria obi di ka a ahuru n'ebe Nnanna no mgbe Adaeze gharipuru ya n'iduuzi Adaeze.
- d. A hukwara na ngharipu na-akpata ajo echiche nke nwere ike iduba n'iwepu ndu. Nke a putara ihe n'iduuzi Adaeze oge Adaeze gharipuru Nnanna. O kororo enyi yan woke Ibedinjo, o wee tuoro ya aro ka ha gaa be dibia memilaa Adaeze. A hukwara ya n'Eriri Mara Ngwugwu mgbe Ochonganooko choputara na Taagbo abughi nwa ya, o kpebiri n'ime onwe ya ihe o ga-eme Uduaku nwunye ma gaa n'ihu mee ya.
- e. A hukwaziri na e nwere ihe ndi na-ebute ngharipu di ka; enweghi nkusiike n'agwa, oke ochicho na mgbanwe ochicho obi.

Nchikota

Ngharipu abughi ihe mmadu na-akwadoo ma mee onye ozọ beluso onye nwere agwa ndaghari nke onye o bua maara maka ya. O di mkpa ka ndi mmadu belata etu ha si atukwasị onye ozọ obi maka na mmadu na-agbanwe kwa ubochi. O dikwa mkpa imata na e nwere ufodu ihe nwere ike ime mmadu o gharipu onye ozọ di ka; onodu onye ahụ no n'ime ya, ekerechi, onwu, ihe mberede, igbanari ihe mmechu ihu, izoputa onwe maobu ndi a huru n'anya dgz.

N'ikpeazu, atula anya ihe o bua n'aka mmadu e kere eke ka o ga-abu o nweghi ihe i huru, idie ya ma gbanari ngharipu nke ga-ebute oria obi na-obi ufu.

Edensibia

- Bell, D.E. (1985). *Disappointment in decision making under uncertainty. Operations Research*, Vol. 33(1), 1-27
- Bible Society of Nigeria. (1996). *Baibul Nso*. (Igbo Union Version).
- Cho, C.K., na Cho, T.S. (2018). "On Averting Negative Emotion: Remediating the impact of Shifting Expectations". *Frontiers in Psychology* 9. Article 2121.
- Duru, T. (2014), *Standard Literature-in-English*. Owerri: Standard Publishers.
- Hornby, A. S. (2010). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of current English*. New York: Oxford University Press.
- Jordan, G.M.D. (Oktoba 16, 2025). "Disappointment comes in 3 flavours". E weghachitere site na <https://www.psychologytoday.com> na Juun 23, 2026
- Loomes, G., na Sugden, R. (1986). "Disappointment and Dynamic Consistency in Choice under uncertainty" na *The Review of Economic Studies*, Vol. 53(2), 271-282, <https://doi.org/10.2307/2297651>
- The ProwritingAid Team (Maachi 14, 2024). "Emotion: Disappointment". E weghachitere site na <https://prowritingaid.com> na Juun 23, 2026
- Nnyigide, N. M. (2015). *Abu Ekere Chi Igbo: Nnyocha Site N'atutu Kegburugburu*. PhD project na ngalaba Igbo, African na Asian Studies, Nnamdi Azikiwe University, Awka.
- Nsolibe, O.T. (2011). *Uju Utoasusu Igbo*. Onitsha: Perfect Image Publisher.
- Nwadike, I. U. (1990). *Ntala Agumagu*. Enugu: Ifunanya Publishers.
- Nwadike, I.U. (1998). *Adaeze*. Obosi: Pacific Publishers.
- Nwadike, I. U. (2003). *Agumagu Odinala Igbo* (Igbo Oral Literature). Nimo: Rex Charles na Patrick.
- Nze, A.I. (2010). *Nchikota Maka Ule Sekondiri*. Nnewi: Mis-Fav Publishers.

- Onyekaonwu, G. O. (1985). *Eriri Mara Ngwugwu*. Ibadan: University Press.
- Schafer, R. (1999). "Disappointment and disappointedness" na *The International Journal of Psycho-Analysis*, Vol. 80 (6), Pp. (1093). E weghachitere site na <http://proquest.com> na Oḡoṣṣṣ 2, 2026.
- Uzochukwu, S. (2004). *Akanka Na Nnyocha Agumagu Igbo*. Lagos: Sam Orient Publishers.
- Zeelenberg, M., Van Dijk, W.W., Manstead, A.S.R., na Vanr de Pligt, J. (2010) mere nchọcha n'isiokwu "On bad decision and disconfirmed expectancies: The psychology of regret and disappointment" na *Cognition & Emotion* Vol. 12(4). Pp. 521-541. E weghachitere na <http://tandfonline.com> na Oḡoṣṣṣ 2, 2026